

Universal Declaration of Human Rights - Kabardian

© 1996 - 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

ЦІыху Хуэфашэхэм Теухуа Дунейпсо Джэпсалъэ

Дунейпсо къэрал зэгухъэныгъэм и зэхуэсу 1948 гъэм дыгъэгъазэм и 10-м шыІам кыщаштащ 217 А (ІІІ) зи бжыгъэ унафэмкІэ.

Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм (ДКъЗ) и Зэхуэсым егъэІур;

Дунейпсо цІыхугъэм кыыхиубыдэ дэтхэнэ зы цІыхури зэгухъэныгъэри;

мы джэпсалъэр сытым шыгъуи я нэгум щІагъэтурэ мыбы кыщыхэхэщ цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ я нэІэ зэрытрагъэтым, хуащІ лъытэныгъэм егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ гъуэгукІэ зрагъэужьыну;

хэгъэгу кІуэцІхэми дунейпсоми кІуэхукІэ нэхъри зыщызужъ амалхэр зыхуагъэхъэпэурэ мы зэгухъэныгъэшхуэм хэт къэралхэм езым я лъэпкъхэри, я унафэм щІагъэт нэгъуэщІ къэралхэм я лъэпкъхэри кызэцІиубыдэу, дунейпсом и дэнэ щІыпІи мы цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ лъэщу шызрагъэкІуэным, кыщаштэным, шагъэзэщІэным хуцІэкъунхэу,

цІыху хуэфашэхэм теухуауэ жылагъуэхэми лъэпкъхэми я зэхуэдэ идеал щапхъэхэр къэзыгъэуэв мы дунейпсо джэпсалъэр.

1-нэ пычыгъуэ

ЦІыху псори щхъэхуиту, я щІыхьымрэ я хуэфашэхэмрэкІэ зэхуэдэу къальхур. Акъылрэ зэхэщІыкІ гъуазэрэ яІэщи, зыр зым зэкъуэш зэхашІэ яку дэлъу зэхушытын хуейхэщ.

2-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури зэхуэдэу хуитщ мы джэпсалъэм хэт цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуигъэхъэпэну, зыщыщ расэм, и фэм, цІыхубз-цІыхухъуу зэрыщытым, и бзэм, иІыгъ диным, политичнэ е нэгъуэщІ еплъыкІэу иІэм, лъэпкъыу е цІыху гупу кызыхэкІам, мылькуу иІэм, кыщальхуа-кыздалъхуам емылытауэ зэхэгъэжыншэу, хуэгъэкІуэтэныгъэншэу.

КъынэмышІауэ, къэрал щхъэхуити, нэгъуэщІым и унафэ щІэти, щхъэхуитыжнэгъэ (автономие) зимыІи, нэгъуэщІу зы щхъэхуитыныгъэ лъахъэ зытелъи, сыт хуэдэрей къэралым и цІыхуу щытми дэтхэнэ зы цІыхум зэхэгъэжнэгъэ хуащІ хъунукъым зыщыщ къэралым и политичнэ е юридическэ системэ е дунейпсо къэралхэм я зэхуакум щІэ статусым кыыхэкІыу.

3-нэ пычыгъуэ

Псэуныр, щхъэхуитыныр, шынагъуэншагъэр хэти и хуэфашэхэщ.

4-нэ пычыгъуэ

Хэти пщылІыу плъытэ е пщІылІыпІэ ибгъэт хъунукъым, сыт хуэдэ щІыкІэуи пщылІыгъэр, пщылІ щэн-къэщэхуныр зыми хуэбдэ мыхъуну къуэдъыщ.

5-нэ пычыгъуэ

Хэти лъэщыгъэ епхьэлІэ хъунукъым, зальмыгъэкІэ, цІыхугъэм къемызэгъу е и напэр зыгъэулыин хуэдэкІэ удзекІуэ, апхуэдэ тезыр теплъхъэ хъунукъым.

6-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашцэ дэнэ щІыпІи цІыхуу, юридическэ лицоуэ къыщалътэнэ.

7-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури къэрал хабзэм и пашхъэ щызэхуэдэц икІи къэрал хабзэм къэхъумэныгъэхэр зэхэгъэжыншэу, я зэхуэдэу зыхуагъэщхъэпэнэу хуитц. зэхэгъэжыншэу, зэхуэдэу хуэфашцэ мы джэпсальэм къемызэгъ, зэхэгъэж зыхэлъ ІуэхуцІафэхэми, апхуэдэ ІуэхуцІафэм сыт хуэдэуи тегъэгущуэнми къыццахъумэнэ.

8-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэц хабзэ нэхъыщхъэм е къэрал хабзэм къырипэс цІыху хуэфашцэхэр зыкътэ ІуэхуцІафэ къыщыхъукІэ хуитыныгъэ зиІэ хеяцІэхэм зыхуигъэзэнэу, зыкъригъэхъумэнэ.

9-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури лажъэ имыІэу яубыд, ягъэтІыс е егъэзыгъэкІэ нэгъуэцІ щІыпІэ яху хъунукъым.

10-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхуми хуитыныгъэ иІэц и хуэфашцэхэр, и хуитыныгъэхэр щаубзыхукІэ икІи езым зы лажъэ къыщитралъхъэкІэ зыми фІэмылІыкІ, зыми и унафэм щІэмыт, имытельхъэ хеяцІэ щхъэхуит псэхуитыр захуагъэкІэ икІи нахуэуэ и Іуэхум иригъэплъыну хуеину.

11-нэ пычыгъуэ

1. Зы лажъэ/щІапхъэджагъэ зытралъхъэ дэтхэнэ зы цІыхури зиухиижын зыхуэныкъуэнэ шынагъуэншагъэхэр зыщигъуэтыну хеицІэгъу нахуэм и кІэухыу, къэрал хабзэм тету ягъэкъуаншэхункІэ хейуэ къалътэр, мыхеифэ къраплъыркъым.

2. Хэти ягъэкъуаншэ хъунукъым, щіцІэм щыгъуэ къэрал хабзэкІэ е Дунейпсо хабзэкІэ щІэпхъэджагъэу ямыбжа зы Іуэху зэрищІам е ищІапхъэу къащыхъу зэримыщІам щхъэкІэ. Хэти щІапхъэджагъэ щіцІам щыгъуэ хуэгъэувау щыта тезырым нэхъыбэ тралъхъэ хъунукъым.

12-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум и гъащІэ унейм, и унагъуэм, и унэм е зэрызэрыщІэ щІыкІэхэм щхъэусыгъуэншэу зыри къыхэзэрыхъ хъунукъым, и напэм, и цІэм къеІусэ Хэти хуитыныгъэ иІэц мыпхуэдэ къыхэзэрыхъыныгъэхэм къэрал хабзэкІэ зыкыщыригъэхъумэнэ.

13-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэц дэтхэнэ зы къэрал и щІыналъэм щхъэхуиту щызекІуэнэу, щыпсэунэу.

2. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэц езы и къэралри хэту дэтхэнэ зы къэралым иІэпхъукІыну икІи щІэрыщІэу нигъэзэжыну.

14-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ залымыгъэ/лей кыщрахым и щхьэр нэгъуэщІ къэрал иригъэзыну, щхьэегъэзныгъэ амалхэр зыхуигъэщхьэпэну.
2. Ауэ пэжыпэу политичнэу щымыт щІэпхьэджагъэхэм е Дунейпсо къэрал зэгухьам и мурад, и бзыпхьэ къемызэгъ ІуэхущІафэхэм кыыхэкІ дауэдапщэхэм щыгъуэ мы хуитыныгъэр зыхуэбгъэщхьэпэ хьунукъым.

15-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ зы къэралым и цІыхуу щытыну.
2. Дэтхэнэ зы цІыхур зицІыхуу щыт къэралым щхьэусыгъуэншэу хэбгъэкІ е нэгъуэщІ къэралым и цІыху хьуну иІэ хуитыныгъэм хэбгъэн хьунукъым.

16-нэ пычыгъуэ

1. Зи ныбжь ирикъуа дэтхэнэ зы цІыхухъуми цІыхубзми хуитыныгъэ иІэщ кызыыхэкІа лъэпкъым, зи цІыхуу щыт къэралым е дину иІыгъым кыыхэкІ пэрыуэгъу кыыхуэмыуву, хуиту кыишэну, дэкІуэну, унагъуэ иухуэну.
2. Зэрышэн-зэдэкІуэным теухуа зэзэгъныгъэр (нэчыхьыр), зэрышэну-зэдэкІуэнухэм езым я щхьэхуитыныгъэ пэжрэ я фІэфІныгъэ икьурэкІэ яухуэр.
3. Унагъуэр, жылагъуэ-лъэпкъ псэукІэм и лъабжъэ нэхьыщхьэщи, жылэми къэралми кьехъумэр.

17-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езым и унейуэ е нэгъуэщІхэр иІэхьэгъууэ мылкъу зригъэІэну.
2. Дэтхэнэ зы цІыхур щхьэусыгъуэншэу и мылкъу пэІэщІэ е лъымыІэсыф пщІы хьунукъым.

18-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум гупсысэ, зэхашІэ икІи дин хуитыныгъэ иІэщ. Мы хуитыныгъэм кыызэщІеубыдэр и закъуэу е гупу, нахуэу е унейуэ (щэхуу) и тхьэхуэІуэрыщІэнхэр, и динкІэ щІапхьэхэр нэрылъагъуу яригъэщІэн, игъэзэщІэн хуитыныгъэри.

19-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ зэрыхуейуэ гупсысэну, и гупсысэхэр кыІуэтэну. Мы хуитыныгъэм хэтщ цІыхур и гупсысэхэм кыыхэкІкІэ зыми кыимыгъэгумэщІыну, къэралыгъуэ гъунапкъэхэм емылбытауэ щІэныгъэхэр, гупсысэхэр сыт хуэдэрей гъуэгукІи кьэхутэн-къэпщытэн, зыІэрыгъэхьэн хуитыныгъэри.

20-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иІэщ Іэщэншэу, зауэ-банэншэу зэхуэсыну, хасэ иухуэну, ухуа хасэм хыхьэну.
2. Хэти зы хасэ хыхьэну ебгъэз хьунукъым.

21-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ занщІэу езым е хуиту кыыхиха и лІыкІуэхэм я ІэкІэ къралым и зегъэкІуэн Іуэхухэм хыхъэну, хэІэбэну.
2. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ и къралым цІыхубэм кыыхузэригъэпэщ амалхэр зэхэгъэжыншэу, псом хуэдэу зыхуигъэщхъэпэну.
3. Хыкумэт Іэщхъэтетныгъэм и лъабжэр къралым и цІыхубэм и фІаигъуэныгъэрщ. А фІаигъуэныгъэр утыку кърхъэр щэху щІыкІэм тет хэхыныгъэ хуит захуэхэу е цІыхухэм я фІаигъуэныгъэхэр щхъэхуит-псэхуиту кыызэрагъэлъэгъуэфыну гъэпса нэгъуэщІ щІыкІэхэу, зи ныбжэ ирикъуа цІыху псоми яхузэІухауэ, я ІэІэтхэми зэхуэдэ гуащІэ яІэуэ, пІалъэ гъэнэхуакІэ кытрагъэзэжхэмкІэ.

22-нэ пычыгъуэ

ЦІыхубэ жылагъуэм зэрыщыщым елътатэу дэтхэнэ зы цІыхум хуэфашщ социалнэ кърэхъумэныгъэ. Кърал гуащІэкІэ е къралыгъуэхэм я зэдэІэпыкъуныгъэкІэ икІи дэтхэнэ зы къралым езым и гъэпсыкІэмрэ и амалхэмрэ елътатэу дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ и напэрэ и цІыхугъэрэкІэ тыншу зэрызиужыныу экономикэ, социалнэ икІи щІэнхабзэ ІуэхукІэ зыхуэныкъуэну амалхэр ирагъэгуэтыну.

23-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ лэжъэну, и Іуэхур хуиту кыыхихыну, захуагъэкІэ икІи хуэфІ амалхэмкІэ лэжъэну икІи Іуэхуншагъэм кыщхъумэну.
2. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ зэхэгъэжыншэу зэхуэдэ Іуэху папщІэ зэхуэдэ лэжъапщІэ къратыну.
3. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езыри и унагъуэри цІыхум хуэфэщэн псэукІэ иІэу зыгъэпсэун, щыхуейм деж зылъыІэсыфыну социалнэ хъумэныгъэхэмкІэ щІэгъэбыдауэ зы псэукІэ амал кърэзытын зы лэжъапщІэ хуэфІ кыІэрыхъэну.
4. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езым и фІагъэ папщІэ хасэ (профсоюз, сендикэ) зэхышэну, апхуэдэ зэхэша хыхъэну, хэтыну.

24-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ зигъэпэсэхуну, и нэгу зригъэужыныу, псом хуэмыдэу и лъэжъэгъуэ пІалъэр цІыху хуэфашщ щапхъэм иту кыыхуагъэпсыну, пІалъэ гъэнэхуакІэ и лъэжъапщІэри къратурэ гъэпсэхуакІуэ дэкІыну.

25-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езыри и унагъуэри узыншэн, тхъэгъуэ хуэфашщ иІэу псэун папщІэ шхыныгъуэ, фашщ, унэ икІи медицинскэ дэІэпыкъуныгъэ игъуэтыну. Хэти хуитыныгъэ иІэщ, Іуэхуншагъэ, сьмаджагъэ, хукъуагъэ, лІыгъуабагъэ, фьзабагъэ, жьыгъэ икІи езым имыІэщІагъэ Іуэхугъуэхэм кыыхэкІ амалыншагъэ, тхъэмышщІагъэ кыльысу щытмэ кыщхъумэну, кърэгъэлыну.
2. Анэхэмрэ сабийхэмрэ хуитыныгъэ яІэщ хэхэуэ кыыкІэлыпльынхэу, кыдэІэпыкъунхэу. Зэрыша зэлІ-зэфыз и бынуи зэмышхъэгъусэхэм кьалъхуауи щыррет, сабий псоми я зэхуэдэу, зэхэгъэжыншэу хуагъэщхъэпэр а зы социалнэ кърэхъумэныгъэ амалхэр.

26-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхур хуитц гэсэныгъэ зэригъэгъуэтыну. Гэсэныгъэр, нэхъ мащІэ дьдэу къапщтэмэ икІи лъабжьэ гэсэныгъэр ахьшэншэщ. ПэщІэдзэ гэсэныгъэр зумыгъэІэнкІэ амал зимыІауэ егъэзыгъуэщ. Техникэ икІи ІэщІагъэ гэсэныгъэр хэти хузэІухагъэнущ. Ипщэ гэсэныгъэр зэхэгъэжыншэу хэти хузэІухауэ щытын хуейщ езым и сэнауш (талант) елытауэ.

2. Гэсэныгъэр цІыхум и цІыхугъэм икьюу зригъэужьыным хуэфІыу гэпсауэ икІи цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэ нэхъщхьэхэмрэ хуащІ щІыхьыр, лъытэныгъэр игъэлъэщыным, щІигъэбыдэным хуэунэтІауэ щытын хуейщ. Гэсэныгъэм цІыхухэр хуцІигъэкъун хуейщ расэ псоми, лъэпкъ псоми, дин гуп псоми я зэхуакум гульытэ, зэгурыІуэ, зэхуэфІыныгъэ, зэныбжьэгъугъэ дэлыну икІи мамырныгъэр кыхъумэн папщІэ Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм иригъэкІуэкІ лъэжыгъэм зригъэужьу щытын хуейщ.

3. Сабийхэм ирагъэгъуэтыну гэсэныгъэр зыхуэдэнур кыхъэзыхыну хуитыр, псом япэрауэ и анэ-адэрщ.

27-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иІэщ цІыхубэм и щІэнхабзэ гъащІэм хуиту ныхыхьэну, гъуазджэр зыхуигъэщхьэпэну, щІэныгъэ зыужьыныгъэм хэтыну икІи ар зыхуигъэщхьэпэну.

2. Хэти хуитыныгъэ иІэщ езым кыгъэщІа щІэныгъэ, жьабзэ (литературэ), гъуазджэ ІэщІагъэхэм мылькуу, пщІауэ, щІыхьуэ кыпэкІуэу хъуар кыхуахъумэну.

28-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашэщ мы джэпсальэм кыщыхэщ цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ шагъэзэщІэфыну зы социалнэ икІи дунейпсо гэпсыкІэ системэ щыІэну.

29-нэ пычыгъуэ

1. Хэти езым и цІыхугъэм хуиту икІи икьюу зригъэужьыну амал къезыт цІыхубэ жылагъуэми къэралми хуицІэжыпхъэ пщэрылхэр иІэщ.

2. Хэти и хуэфашэхэр зыщыхуигъэщхьэпэкІэ икІи и хуитыныгъэхэр щызэрихьэкІэ, нэгъуэщІхэм я хуэфашэхэмрэ я хуитыныгъэхэмрэ хуэгъэпэжын, абыхэм щІыхь, лъытэныгъэ кыхуегъэщІын икІи демократичэскэ жылагъуэм зэдащтэ щэнхабзэр (этикэр), жылагъуэ гэпсыкІэр, щыІэкІэр егъэфІэкІуэным и амалхэр къэхъума хъун папщІэ хэхауэ къэрал хабзэкІэ гъэнэхуа гъунапкъэхэм епхауэ щытц.

3. Дауи иррехъу, мы цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуэбгъэщхьэпэ, зепхъэ хъунукъым Дунейпсо Къэрал Зэгухъам и гурыль-гурыщІэхэмрэ и бзыпхъэхэмрэ (принципхэмрэ) къемызэгъыу.

30-нэ пычыгъуэ

Мы джэпсальэм кыхьихубыдэ дэтхэнэ зы хабзэ гъэувар зыгурыбгъаІуэ хъунукъым мыбы кыщыІуэтыкІа хабзэ гъэувахэм щыц гуэр иІэтыну, иукъуэну дэтхэнэ зы къэралы, гупи, нэрыбги хуитыныгъэ ирит хуэдэу.